

Maarten van der Weijden 'liep serieus gevaar' bij zwemtocht door Friese steden

Maarten van der Weijden dwong veel respect af met zijn (niet voltooide) Elfsteden-zwemtocht. Volgens chemisch technoloog Van Slooten stopte hij vroegtijdig door koolmonoxidevergiftiging, ook al was zijn eigen volgboot een elektrische. FOTO'S REMKO DE WAAL/ANP

'Kolendamp' ook buiten gevaarlijk

Dat koolmonoxide in huis een sluipmoordenaar kan zijn, is wel bekend. Maar ook in de 'frisse' buitenlucht zijn er risico's, waarschuwt chemisch technoloog René van Slooten. Maarten van der Weijden was er onlangs slachtoffer van, meent hij.

ARNOUD KLUITERS

Verdrongen, zo luidde in eerste instantie de doodsoorzaak van de 16-jarige Amerikaanse Raven Little-White (16). Tijdens een vaartocht met vrienden gleed ze in 2016 vanuit het niets vanaf de achterzijde van de motorboot het water in.

Raven sprak tijdens haar laatste noodlottige minuten met een vriendin, zo bleek uit een reconstructie. Terwijl haar vriendin in mum van tijd misselijk en duizelig werd en gedesoriënteerd contact zocht met de anderen elders op de boot, lette niemand meer op Raven.

Later toxicologisch onderzoek gaf nog meer

prijs: zittend vlak boven de motor waren de meisjes acuut vergiftigd door de uitlaatgassen met een zeer hoge concentratie koolmonoxide. Haar vriendin redde zich ternauwernood, de krachteloze Raven viel in het water.

Koolmonoxide (CO) is een reukloos, kleurloos en smaakloos gif- en zenuwgas dat veel gemakkelijker in het bloed wordt opgenomen dan zuurstof. Zelfs met voldoende frisse lucht in de buurt wordt het zuurstoftransport in de bloedbaan belemmerd. 1 procent CO (in de volksmond ook wel kolendamp) in de lucht leidt binnen tien seconden tot bewusteloosheid en binnen tien minuten tot de dood.

Maar ook een langdurige blootstelling aan lagere concentraties kan zorgen voor (chronische) lichamelijke of psychische klachten. De Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) schreef daar in 2015 een alarmerend rapport over.

Aangenomen wordt dat jaarlijks in Nederland vijf tot tien dodelijke slachtoffers en enkele honderden gewonden vallen door blootstelling aan CO in afgesloten ruimtes. Een aantal dat volgens de onderzoeksraad in werkelijkheid waarschijnlijk nog drie tot vijf keer groter is.

Maar daarmee is nog niet alles verteld, zegt chemisch technoloog René van Slooten (74). Ook in de buitenlucht loert gevaar, zoals in het geval van de 16-jarige Raven. In eigen land zag hij afgelopen augustus wat koolmonoxide met een mens kan doen. En dat was niet de eerste de beste: voormalig olympisch kampioen Maarten van der Weijden, die probeerde de Elfstedentocht zwemmend af te leggen.

Hij moest na drie dagen en 163 van de totale 200 af te leggen kilometers zijn poging opgeven. „Niet alleen door sterk vervuild water en uitput-

Risico's

■ **Uit een rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (2015) blijkt dat 46 procent van de ongevallen met koolmonoxide gebeurt met een cv-installatie; vaak modern en goed onderhouden.**

■ **Bij volledige verbranding van koolstofhoudende stoffen (hout en fossiele brandstoffen) reageert de koolstof met de zuurstof en ontstaat koolstofdioxide (CO₂). Maar bij een gebrek aan zuurstof of een te lage verbrandingstemperatuur kan onvolledige verbranding plaatsvinden. Dan ontstaat koolmonoxide (CO). Geisers, gasfornuizen en gaskachels zijn bekende risicobronnen.**

■ **„Zorgelijk is dat veel hulpverleners de klachten niet herkennen”, zegt Van Slooten. „Terwijl een eenvoudige bloed- of blaastest al snel uitsluitsel kan geven over koolmonoxidevergiftiging.”**

ting”, zegt Van Slooten. „Op basis van de vele beelden meen ik dat ook een koolmonoxidevergiftiging hem dwong te stoppen.”

Van Slooten schreef er een alarmerend artikel over in opiniekrant *Argus*. Ook sprak hij uitvoerig met de Amerikaan Albert Donnay, CO-expert en oprichter van het Carbon Monoxide Institute. Die deelt zijn vermoeden.

„Hoe geweldig ik zijn prestatie ook vind, Van der Weijden is door het oog van de naald gekropen”, meent Van Slooten. „Niemand beseft hoe extreem gevaarlijk motorboten kunnen zijn. Omdat ze geen katalysator hebben, kunnen hun uitlaatgassen tot ruim honderd keer zoveel CO bevatten als auto's.”

Verskillende boten – waarvan sommige met zware aggregaten – voeren met een continu stationair draaiende motor. „Daardoor was de CO-uitstoot nog aanzienlijker dan bij hogere snelheden. Bovendien blijven zwaardere, gekoelde uitlaatgassen op het water zweven. Precies daar waar hij door inspanning vaker en dieper ademhaalde dan gebruikelijk. Niet altijd, maar op verschillende momenten stond de wind op hem gericht of zwom hij door sloten die door wallen werden begrensd. Daardoor kon hij geregeld met het gifgas te maken krijgen.”

Artsen

Van der Weijden zegt zich, na overleg met zijn artsen, niet te herkennen in de zorgen van Van Slooten en Donnay. Hard bewijs is er ook niet: een CO-meting is destijds niet uitgevoerd.

Toch is het artikel van Van Slooten een onderwerp tijdens het volgende overleg van een landelijke GGD-werkgroep van medische milieukundigen. Die buigt zich momenteel over een herziening van de verouderde, in 2008 ge-

Ik heb geleefd

'Het is fijn van betekenis te zijn, dat je niet zomaar verdwijnt'

Annemarie Haverkamp praat met mensen over hun leven en het einde dat nadert.

PRIVEFOTO

Judith Mulder, filmproducent

Ze is op. „Ik had nooit gedacht dat vermoeidheid zo allesoverheersend kon zijn”, zegt Judith Mulder (52). Als ze gedoucht heeft, moet ze een uur liggen om bij te komen. Eet ze een boterham, dan gaat ze daarna plat op het bed in de woonkamer.

Of ze nog kwaliteit van leven heeft, is de vraag. Resoluut: „Nee.” In haar agenda is de dag van de euthanasie al omcirkeld.

Het begon zes jaar geleden met borstkanker, inmiddels is haar hele lichaam aangetast. Ze slikt morfine tegen de pijn. Niet te veel morfine, want dan is ze er met haar geest niet meer bij. „Laatst in de bus maakte ik een verkeerde beweging. Ik heb een rib gebroken. Verschrikkelijk pijnlijk. Normaal gesproken kun je ernaar uitkijken dat zo iets binnen een week of zes over is. Bij mij werkt dat niet zo, vanwege tumoractiviteit. Ik ga met een gebroken rib de kist in, dat vind ik zo'n raar idee.”

Inmiddels reist Judith niet meer met de bus. Ze kookt ook niet meer, laat staan dat ze nog boodschappen doet. Haar man Antoon zorgt fulltime voor haar in hun appartement tegenover de Westergasfabriek. „Soms lukt het me niet eens mijn eigen sokken aan te doen. Ik zie steeds meer dingen wegvallen die ik een paar weken geleden nog kon.”

Loslaten, heet dat. „Als je niet loslaat, kun je niet doodgaan”, zegt de geboren Groningse, die al haar halve leven in Amsterdam woont. Het begint al als je ziek wordt. Steeds opnieuw moet je afscheid nemen. Eerst werkt behandeling A niet meer, dan kun je B afschrijven en uiteindelijk is ook C niet meer effectief. „Dan merk je dat je steeds dichterbij het einde komt. Het is een heel langzame dood.”

Behalve Magere Hein staat er niemand voor je te applaudisseren als je de hindernisbaan van het lijden met succes hebt afgelegd. Er volgt geen beloning. Dat is zuur, vindt Judith.

Op de eettafel ligt in de zon haar boek te schitteren. Ze pakt het op en glimlacht. Het is zo mooi omdat het tastbaar is, zegt ze en ze weegt het even in haar handen. Al die jaren hield ze een blog bij op internet. Nu heeft ze haar stukjes gebundeld in het boek *Zonder handleiding in de wachtkamer*. De presentatie was in oktober. Wonderwel had ze toen een goede dag.

Ze vindt het fijn te horen dat mensen zich herkennen in haar verhalen, of erdoor geraakt worden. Maar het liefst krijgt ze reacties van medici: dokters die zeggen lessen te trekken uit haar woorden. Ze zou zo graag zien dat er in ziekenhuizen meer aandacht komt voor de psychische kant van ongeneeslijk ziek zijn.

Zelf voelde ze zich aan haar lot overgeleverd. De prognose werd door een arts op zeer lompe wijze medegedeeld. Ze was niet meer te redden en zonder uitleg schoof hij over tafel een recept naar haar toe. „Het zou

helpen als er vanaf het begin een aanspreekpunt was geweest. Dat de oncoloog bij het slechtnieuwsgesprek had gezegd 'ik weet dat dit een vervelende boodschap is, maar je kunt zo even binnenlopen bij die of die voor verdere ondersteuning'.

Ziek zijn is al eenzaam genoeg. Familie en vrienden trekken thuis de deur achter zich dicht en hebben hun eigen leven; zij staat met de kanker op en gaat ermee naar bed. Judith sloot zich aan bij de patiëntenadviesgroep van Borstkankervereniging Nederland (BVN), bezocht congressen en gaf wetenschappers feedback op onderzoek. „We willen patiënteninformatie zo helder mogelijk krijgen en er is een checklist gekomen: waar moet je op letten tijdens een gesprek met je arts? De mensen die na mij komen, hebben daar iets aan. Het voelt fijn om van betekenis te zijn, je wilt niet zomaar verdwijnen.”

Ze ging ook bij een kankerpraatgroep in het Ingeborg Douwes Centrum (voor psychosociale zorg). Met acht begonnen ze, na zes begrafenissen zijn er nog twee over. „Tussen ons ontstond een gek soort vriendschap. We gingen soms samen een taartje eten. Toen kwam het moment dat we niet meer bij elkaar konden komen, omdat ik zo slecht werd. Dat is hard hoor, dan komt die eenzaamheid dubbel terug.”

Judith is filmproducent en was mede-organisator van een Aziatisch filmfestival. Zelf heeft ze Indische fondstels. Met kerst kookt ze traditioneel een Indonesische maaltijd. „Dit jaar heb ik alle recepten uitgeschreven en mijn dochter van 24 – ze woont vlakbij – heeft alles voor het eerst *from scratch* gekookt. Ik gaf aanwijzingen. Ze was trots toen het allemaal was gelukt. 'Nu kun je het zelf, zei ik.’

Weer iets losgelaten... Langzaam, zegt Judith, komt er een bepaalde rust over haar. Het verdriet om dingen die ophouden, wordt minder. Alsof ze langzaam wegzweeft. Tot ze straks alleen nog energie is. Het omhulsel vergaat, maar zij blijft. „Daar ben ik van overtuigd.”

Wilt u ook uw verhaal vertellen?
Annemarie@persgroep.nl

'Hoe geweldig ik zijn prestatie ook vind, Van der Weijden kroop door het oog van de naald'

publiceerde GGD-richtlijn 'Koolmonoxide in woon- en verblijfsruimten'.

„Zijn artikel geeft informatie over koolmonoxide in het buitenmilieu waar we nog geen weet van hadden”, zegt Jannie van der Helm van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Zij is coördinator van de werkgroep. „Met alle andere verzamelde informatie bekijken we wat we hiermee gaan doen.”

Verdrinking

Een goede zet, meent Jet Vroege, coördinator publiekspubliecatie bij Brandweer Nederland en dossierhouder koolmonoxide. „We houden in Nederland niet bij wat de gevaren van het gifgas in de buitenlucht zijn. Of bijvoorbeeld verdrinking na een CO-vergiftiging voorkomt? Ee weten het nog niet.”

Hella Rijkema, productmanager veiligheid gasinstallaties bij Kiwa Technology, juicht nader onderzoek in Nederland toe. „Dan denk ik niet alleen aan stationair draaiende motoren bij lage snelheden, maar ook aan wachtende boten in sluizen en bij bruggen. Mijn logisch verstand zegt dat de giftige uitstoot van motoren zonder katalysatoren de aandacht moet krijgen.”